

MINTE, ANIMA SI LITERATURA.

Nr. 34.

MERCURIU, 26. AUGUSTU

1853.

ANNOTATIUNI
despre tiéra Hatiegului.*I. In Genere.*

Tiéra Hatiegului, ori cine seie, cumca si de se numésce asia, astădi nu e o tiéra osebita de dulcea nostra patria Transsilvania, ca totusi anca din ceatia vechitătei mai nainte de doue mii de ani sta in rendulu demnitătei si a faimei ca o culme mai inaltiata, preste tienuturile de prin pregiurulu ei; si céléa dintăie linianamente istorice, carele prin maestria scrisoarei din tempurile vîforoșe ale trecutului s'au pastratu, o adumbreadia ca loculu sacru al palatelor si alu tronurilor getice; aici la a. 283 inainte de Cristosu au domnitu Dromichet carele cu vitesia au invinsu pre Lysimachu, si au scosu pe poporulu seu de sub regimulu Macedonicu — si prin bunetiele sale pre captivulu seu Lysimachu l'aui liberatu; — aici pe la a. 180 mai nainte de Cristosu Oroles, unulu dintre domnitori Geteloru, si au pastratu memoria in remasitiele cetatei „Orlea“ carele se afla in teritoriulu Orlea Sta Mariei din josu de Hatieg la conflussulu apei — Mare cu Streiul, a caria cetatiue pe stenă in cornulu dealului deasupra cetatii — cu o parte a turnului de padia si astădi se lupta preste stricatiunea tempului; si ore candu au vietiuittu Sarmis 'al Geteloru? carele aici unde e acumu satulu Gradisec au pusu fundamentele cetatei Sarmizegetusa carea au fostu apoi cetatea primaria regala a poporeloru Scitico-Getice, pe carii mai tardiu Romanii i au numit „Daci“ pote de la „Audacia“ carea era virtutea de capetenie a acestor omeni belicosi; si apoi de la a. 105 dupa Cristosu pana la a. 274 au fostu Roma — mica a coloniloru romane!

Tiara acésta a Hatiegului dupa pusetiunea locului ce se infatiosiadia inaintea privitorului ea

locuita, e forte mica, ca are in lungime de la satul Crivadia pana la porta de feru numai ca 5 miliare, si in latime de la marginea hotarului Hatiegului de catra miadă nopte incepundu pana la Nucsióra sub muntele Retezatului numai ca 3 miliare.

Inse acésta pucina intinsetura de locu e plina de remasitie de cetati, cetatiui, turnuri de padia, si fundamente de cladiri vechi parte Dacice parte Romane, redicate pentru de a manifesta puterea aceloru Domnitori, carii in tempurile inflorirei acestui terrenu au vietuitu aici.

Ba anca mai strinsu considerandu acésta tiara se afla prin apa „Mare“ carea de scriitorii mai noi magiari se numesce „Sebes“ — pentru intiala cu carea se rapede inurgerea sa — in doue parti imparitala; si partea de a dréptă a apei, sau cea de catra resarit u mai redicata, si mai petrosa si mai rovinosa; si cuprinde in sine din anticitate numai doue castele ruinate si unu turnu de padia intregu, mai are si ruinele a unei cetati mai noue; — inse partea de a stanga apei Mare e unu siesu intinsu in lungu de 2 miliare si in latu de 1 miliare, cu prospectu placutu si cu unu subsiesu al alviei apelorloru ce il riureadie; pe acestu siesu si pe redicaturile laterale a le lui de catra miadă nopte se afla 12 castele, 2 turnuri de padia, din carele unulu e intregu si acum, si 3 cetati mai intinse.

Intipuitive acum, carii pe acésta tiara calatoriti, cumca acéstea tote stau in sus in primeva loru frumsétia inaintea ochiloru vostru, si apoi recugeti, ce insemnédia a avé patria, si pentru aceea a trai si a jerfi tote — apoi priviti, cum stramosii nostri pre carii adi mintea intunecata a stranepotiloru ii numesce „Uriési“ — cu bratu inaltu sau nevoit u eterna numele suu prin cladiri maretie si stralucite, cum ei pucinu tempu vietiuindu au remasu nemuritori in ostenelele sale, si apoi cau-

tati la densii si vedeti, cum pentru apararea patriei sale, sub noianulu barbarilor cu arma in mana se stinga sub derimaturile osteneleloru sale, si stri-gati „o catu de dulce este pentru patria a muri!“

De aci siacare cunoscatoriu alu patriei nostre asemenandu acestu tinutu cu tiara intreaga va afla, cumea nicairi asia putinu terenu nu sau ornatu si nu sau intaritu ca acesta; ce arata, cumea acesta au fostu tesaurulu si viatia, si onorea a tota patria adeca: au avutu si sub domnia Getico-Dacica pre cei mai alesi ai poporului seu aici, si sub domnia romana aici au fostu colonia familiei celor mai aliese, carele icôna Romei si a Italiei sau nevoit u o straforma in acésta mica Italia.

Inse, de si tote célea pamentesci suntu supuse stricatiunei, totusi acéstea cetati si tarii sub cercu-stari mai favorabile remanu pana astadi treptatu mai inlrorite, si mai prefacunduse.

Dara Romanii abia in 170 ani au pututu inter-meie acéstea tarii, si unele din tr'ensele renoi, cu o mana cladindule si cu alta aparanduse de barbarii de catra Nord, pana candu la a. 274 d. Cr. iau inmandatu fara veste sau hotiesce Gotii, — de la carii sau pastratu numele „Hoti“ — pe carii preste 160 ani iau prapaditu Hunii, si acestia anca mai de graba ca la 100 ani s'au supusu sortii — „ca precum au facutu altora, asia se li se faca si loru“ — si sau stensu. Apoi au urmatu inundarea gente-loru, carea au tinutu ca 300 de ani, si pe aii s'au strecurat Gepidii, Longobardii, Avari, alte soiuri de omeni necunoscuti.

Si sub sarcina atatoru barbari, carii nu scie a alta, decatul se resipeasca si se pustifieasca, mirare ca au mai remasu ici côlea piatra din cladirile celea vechi, dar mai mare mirare, ca tote poporele acélea putérnice acum numai de nume se memo-readia, eara remasitiele romanilor asia multu tempu apasate, despoiéte si decimate s'au pastratu pana acum. — Acésta e lucrare a provedintiei, aici mana lui Ddieu iau acoperitu! si aceea virtute iau sustinutu ca n'au sciutu se pradédie, ci se pastrédie, si le erá anca in „via memoria“ exemplulu parintiloru loru de a si iubi patria si in derimaturile ei, si esistintia sua nationala in clenodiile celea ceresei: limba si datine, pe carele tirania nu le putu stinge; ea eata pe la sec. 8. aparu in istoria ca poporu liberu sub nume de Valachi ce se ocarmuiea prin Ducii sei — si ea unu poporu desceptatul in legea Domnului pe care si o au lipsatu prin bisericele ce

anca se afla si astadi pe acestu tinutu, marturi ai pietatei parintiloru nostri. —

In secululu alu 9. de si magiarii ca Veneti noi au cuprinsu partea de catra apusu ci de catra miadia nöpte a Transsilvaniei prin Tuhatum, inse, in tiara acésta a Hatiegului — carea atunci era osebita de ceea lalta patria — nici o data armele ingreditore magiare n'au strabatutu spre subjugare.

Ci tiara Hatiegului era in confedera-tiune im-preunata cu Banatulu, si ca pamentu liberu romanu se ocarmuiea prin cnezii sei.

De aci sortea acestui micu tinutu au fostu una cu a Banatului, si sub Regii Magiari de la S. Stefanu incepundu — carele au recunoscetu si intaritu privilegiile loru — sau avutu tiara Hatiegului locu scaunalu, si asia de la siesa cnezi judeci ai loru sau de la 6 scaune in care era impartiti sau numit u dupa limba magiara Hatzok sau Hat-Szék, si locul de capetenie a adunarei scaunului cne-ziloru apare a fi fostu in castrulu Hatieg — carele se memoreadia a si essistatu la a. 1398. (Vedi in indic. Ms. a com. Iosifu Kemény la sup. Cod. Dipl. Tom. II. pag. 303.)

Cum apoi sau introdusu sistema feudală, redi-candu pre cnezi la ranguri nobilitare, si cum es-chisulu de la nobilitate poporu au ajunsu pe rendu la starea miserabila si vrédnica de plangerea dile-loru abia trecute voru descurcea istoriciei, eara scopulu meu este, a arata numai, ca tiara Hatiegului si cu numele si cu fapta au fostu deosebita in vechime in multe respecte de ceea lalta patria, si aru si trebuit se fie. —

S. M. vicariu.

Baile (scaldele) dela Gleisweiler

si

Petrecerea la ele,

Baile Gleisweiler, ca unu institutu de cura cu apa rece, zeru, si struguri, pre bine cunoscute, naintea publicului medicescu — se afla lenga satulu de acestu nume in Bavaria, in costele de catra r. a Vogesiloru; 1½ ora dela cetatea confederata Landau; dela fortaret'a marginasia a Franciloru Weisenburg 4 ore; dela Mannheim seu Speier cate 3 ore; dela cea mai de aproape cale de feru, Neustadt 2 ore.

Edificiele, care forméza institutulu sanitariu, si care spre acestu specialu scopu s'a radicatu la

1843 suntu asiediate intr'unu sinu de munte; de catra m. n. si a. prin muntii Diavolului (Teufelsgebirge) de 2033 urme inalti incunate, de catra r. si md. se areta prospectulu catra departatulu siesu alu Renului.

Acésta situatiune favorable, care institutulu si împregiurimea lui o apera de venturile cele aspre ale nordului si apusului, e cau'a — de si 'naltimca situatiunei institutului e insemnata (900' preste surfaci'a marei), de clim'a e stemperata si vegetarea forte grasa.

Bai'a Gleisweiler e incunjurata cu paduri de castani producatori de cele mai gustuose fructe, care pana'n culmea muntelui sunt plantati; deunde se incepu apoi Molidii (*pinus Sylvestris*); — struguri, si amigdalele se cocu aici pana la inaltimaea de 1300 urme, preste surfaci'a marei.

Edificiul principale alu institutului e zidit intr'unu stilu simplu, dar totusi nobile cu 4 caturi. Din odaile faciadei (fruntariului) dinainte se vedu: gradinile, polele Vogesilor, straplantate cu via, siesulu fruptifer si inpestritiatu cu sate, si orasie, ale Renului, si dincolo de Renu romantic'a padure negra (Schwarzwald).

Odaile faciadei din jiosu au prospeu preste o lunca catra frumosele, si totdeuna verdile paduri de castani si molidii, a caroru evaporare imple cu miroslu seu celu balsamicu aerulu celu curata de munte. — Faciada dinainte o esorneaza unu porticu cu columne si acoperitu, de 75' in lungime, destinatu spre esire la aeru curatu.

Preste anteiu, alu doile si alu treile siru de trepte se afla 52 chilie locuivere. Tote locuintiele suntu largi, se potu incaldi; multe prin usi laterali impreunate, si de aceea spre locuint'a familiei forte acomodate.

Aproape in dosulu, edificiul principale se afla, in forma unei stene unu edificiu destinatu spre gatirea zerului de capra; un'a parte si spre cuprinderea ospetilor, carii ieau inainte cur'a cu astfelui de zeru. Acelasi cuprinde preste unu siru de trepte 8 chilie lenga unu balconu mare, carele are prospectu catra gradin'a Cour in siesulu Renului; de un'a lature o bucataria si grasdurile pentru capre, vaci si asini.

Cu sten'a in legatura stau edificiele economice, pr. siopruri, grasduri de 50 de cai, si preste unu siru de trepte 6 chilie. Indereptulu stenei se afla bai'a, cu tote cele necesarie indiestrata.

Edificiele aci pe scurtu descrise suntu tote incunjurate cu gradini in form'a anglica. Nesce castani veneraveri de sute de ani, carii subministra cea mai desa umbra, — si 'naltia maiestosii sei rami preste rosele de munte (*Rhododendron*) cele purure inflorite, si alte tufe infloritorie, preste pomii fruptiferi, si viti'a de via, carea se urca preste acoperisiele de casa ale patientilor. —

Se aruncamu acumu o privire asupra pregatirilor la cur'a de apa debuintiose. Isvorul principale alu institutului sanitariu spre beutu, precum si spre scalda indebuintiatu, curge din pétra de arina (nesipu) pestritia in josulu edificieloru de cura, si prin nescari canale de feru, merge chiar la edificiul primarui.

Inca din vechime a fostu cunoscutu acestu isvoru, pentru ap'a sa cea limpida, buna, si sanatosu; la care se adunau adeseori tierenii bolnavi cu multimea, se bea din acésta apa spre insanetosiare.

In edificiul de cura, unde suntu chilie deosebite pentru barbati si femei, se afla 6 odai obduse cu porcelanu, 6 douché (l. dushé, casa de baia cu stropi) unde prin nesce sioruburi, din osebiti gori, spre acelu scopu asiediate, pot omulu catu de curundu asi face baia de ploua, de stropi laterali, iniatiatori, s. a. Mai incolo se afla mai multe bai de apa rece; o baia vijetoria, in care de tote partile ströpesce pe omu ap'a; o baia de aburi; si unu dusin de aburi. Afara de aceste suntu in edificiul principale si bai calde atatu simple, catu si medicamentali, pr. cu erburi, fructe de molidu, sare, putiosa, feru etc. Spre comoda indebuintiare a bailorу este o machina cu scaune miscatorie, care in unu minutu aduce bolnavii in oda'a de baia.

Ce se tiene de cur'a cu zeru, acest'a se face forte priintiosu, prin pasiunea cea buna si grasa, ce se afla in inaltulu munte de aprope si prin stemperat'a, si sanetos'a situatiune a institutului.

Caprele ambla diu'a libere prin munte, si prin acea dobendescu lapte forte bunu, din care se gaseste zerulu celu dulce de capra.

Mulgerea, gatirea zerului, si grigirea de capre, si vaci se 'nplinescu prin unu pastoriu destru din podeiulu Appenzeller.

Pentru acei bolnavi, carii vatematele organe ale peptului si in tempu neplacutu voiescu ale cura, suntu mai multe odai comode care prin o deschisura in pavimentu, suntu puse in comunicatiune cu acrulu din grasdulu vaciloru. Acésta dispusitione

asigura pe bolnavu, ca elu diu'a noptea se aiba caldura, se resuse aeru umed. Mai incolo, dupa o lunga sperintia s'a oservatu, cumea aerulu de vite priesce plumaniloru vatemate, ce se templa prin aburirea vegetableloru, cu de care aceste animali (vacile) se nutrescu.

Déca e tempu favorable, atunci esu bolnavii in padurea de castani si molidii, a caroru balsamica aburire a sucului influintieza asupra peptului intr'unu modu restauratoriu. — Decumva pe bolnavu lu apnea vreo tempestate, atunci se folosesc si cu respiratoriul lui Jeffrey.

Cur'a cu struguri se poate face in Gleisweiler, prin acea impregurare ca ce in tienutulu acest'a se afla straplantate vii, ce produc struguri buni de storsu vinu de soiulu „bunu-nobile“ (gut-edel) in nemesurata multime. — In vi'a cea mai aproape de institutu este iertat bolnaviloru a ambla, si a manca struguri prospeti (dupa ce acestia se cocu) candu natur'a poftesce o recorire, si tocimire a umedieleloru stricate din fole.

Fundatorele baii dela Gleisweiler Dr. de medecina L. Schneider inainte de radicarea institutului seu, medicu practicu in Landau, — a fostu inspirat de idea a funda unu siediamentu pentru vindecarea feliuriteloru bole cronice, si si a propusu a nu se tiené strensu de unu metodu, seu altu de cura.

Elu si a alesu spre executarea propusului seu cele mai simple si naturali midiulocle lecutorie; mai alesu, o dieta simpla si reului de atunci acomodata; miscare potrivita in aeru curat; exercitii gimnastice, indebuintiarea metodica a curei de apa, pe lenga diferite bai calde; bai'a de aburi; cur'a de struguri si zeru; si cele mai sanetose ape mineralice pentru beutu; inse nici midiulocele farmaceutice (apotecarie) unde aduce lips'a cu sene, nu le eschide.

Pana'ncatul acestu medicu si a ajunsu resolvirea problemei sale, se cunosc din increderea, cu care colegii lui au esornatul institutulu; si din continua cercetare a bolnaviloru dintru inceputulu lui pana acum. Din ver'a an. 1843 pana 'n Decembre 1852 au fostu cercatul institutulu de 2156 de bolnavi; despre eșefulu curarei acestora a datu Dr. Schneider o brosura intitulata „Resultatulu institutului sanitariu de apa din Gleisweiler.“

De cele mai bune eșepte se bucura institutulu la urmatoriele bole: la debilitatea si iritarea a totu trupulu, mai alesu a pelei; pre mult'a asudare si

reumatisme; mistuirea debile; imprastierea umedieleloru stricate din fole; inflarea maiului, a splinei si de aci nascendelor morburi; emoroida; ipocondria; laurgerea sangelui, si a baleloru (flegmei); colica; scrofula; pecingine; inflature; gichtu; in fine la cele mai multe bole nervose; la osebita bube, dureri de pe capu, si de facie (obrazu), contrapture nervose; si la cei ce incep a slabii. — Cur'a de zeru si struguri, s'a aratatu lecutoria mai cu sema: de obstructiune, dureri de grumazi, debilitatea si irritatiunea plumaniloru, si de catarurile cronice.

Ce se tine de cur'a cu apa, aréta sperintia cumea: acea tocma cu acele eșepte se indebuintiedia éra, cu care si vér'a; si in acésta privintia Gleisweiler, parte pentru clim'a sa cea stemperata, parte pentru organisationea sa, intrece pe alte institute de acestu soiu. Noi pomanimu aci intre celelalte: putint'a de a incaldi tote chiliele de locuitu, si de scalda; o biblioteca avuta; cele mai alese diurnale; instrumente musicali, unu piano; bilard; libera folosire a venatului pe campu si 'n padure; — mai alesu capriore se venéza multe preste anu.

Inca o vorba despre tinutulu din pregiurulu Gleisweilerului, care lu haltia preste totu, si lu face si multu interesantu. In vecinatate se vedu ruinele cetatei Scharfenek — Triffels, (loculu de prinsoria lui Ricardu Löwenherz, la reîntorcerea lui din Palestina); fortaretia Hambach (acuma Maxburg numita), care fiindu proprietatea regelui din Bavaria se restaura intr'unu modu stralucit; vil'a numita. Curtea lui Ludovicu, carea in anii de curundu s'a folositu de catra regele Ludovicu din Bavaria ca o locuintia de vér'a. Aceste si alte puncte se potu cerceta dela Gleisweiler intru 1—3 ore; si dau ocaziune de si cei sanetosi cerceteza institutulu, si petrecu la densulu mai multu seu mai pucinu.

Ce se atinge de pretiulu petrecerei la Gleisweiler, acesta depinde dela ano-tempu, si dela alegerea locuintiei, cam la 6 pana la 12 taleri pe septembra, pentru care suma primesce bolnavulu tote cele de lipsa, pr. quartiru, costu, scalda, ori zeru, struguri; aci se'ntielege si onorariulu medicului.

Despre acestu institutu se afla de curundu esita o brosura intitulata „Bai'a Gleisweiler, cu observatiuni practice asupra curei de apa, zeru si struguri“ de Dr. med. L. Schneider. Din acestu opu mai suntu 3: estrasuri: 1) Cur'a cu zeru si struguri la bai'a Gleisweiler. 2) Eșeptele curei la bai'a Gleisweiler. 3) Tienutulu din pregiurulu baiei Gleisweiler, cu 7 iconice taiéte in otielu, si o carte litografisata. S. M.

CINOD&LDD; ГРЕЧЕСКÓ.

Ној пресвѣтѣшъ, къ читіторії поштг҃рї дѣ парте лорѣ чеа таї таре къпоскѣ праа віце, нѣ озмай органісъціонеа сіподвлѣ греческѣ din Константіополе, чи шї а челѣ русескѣ din Ст.-Петрѣврг, din кавсъ къ вѣлѣ пъвлѣкѣ читіторѣ de рітвлѣ ръсърітепѣ жиї аре аласале ісворѣ пропрії, din каре траце асеменеа къпоснтище, жиї аре adикъ історія са бесеріческъ, фрептвлѣ съвѣ каноніческѣ шї пракса бесеріческъ. Деци дѣкъ пої реіродвчетѣ аїчѣ вѣлѣ артіклѣ din „О.-Д.-П.“ каре се окупъ дѣадинсъ къ констітюціонеа „сіподвлѣ греческѣ“, о фачетѣ ачеста таї вѣртосъ къ скопѣ, ка читіторії съ къпоскѣ din че латвре шї din каре пътѣ de ведре а жицелтѣ пъвлѣкѣлѣ апвснѣ а прівѣ шї а жидаека реіферіцеле реленіоісе але ръсърітепіюрѣ кътѣрѣ подѣ сѣвѣ Rscia. Ачелѣ артіклѣ съвѣ ашea:

„Пентрѣ ка съ пътѣжѣ жидаека конфлітвлѣ (лювіре), каре с'ар еска жицре протепторвлѣ жицрѣтескѣ din Ст.-Петрѣврг шї жицре патріархвлѣ din Константіополе дѣкъ Rscia жиї ва пъстра жи Opientѣ вѣлѣ протепторатѣ орѣ патропатѣ*) асвра бесеріческѣ ръсърітепе, тревве съ льтѣжѣ жи консідеръціоне органісъціоне бесеріческѣ гречештѣ.

Бесеріка греческѣ чеа din Rscia есте вѣлѣ істітѣтѣ алѣ Статвлѣ. Аколо съвѣтвлѣ cinodѣ къртвіторѣ нѣ есте врео авторітате пеатърнатѣ; елѣ нѣ е престе, ба елѣ нѣ стѣ пічі тъкар алѣтвреа къ Статвлѣ. Мембрї сіподвлѣ, де каре се дїнѣ тѣтѣ тревіле бесерічештѣ, съвѣ тітрополідї, епіскопї, архімандрїдї шї алдї преодї de рангѣ таї таре. Прешединга о дїне тітрополітвлѣ челѣ таї вѣтврѣ. Сказвлѣ съвѣ есте deасвра жи фрептіеа тесеї, еарѣ жи фрепта льї съвѣ сказнѣлѣ дешертѣ (вакантѣ) алѣ патріархвлѣ, пентрѣкъ дела Петрѣ челѣ таре жиаінте рушї пътai авгрѣ патріархѣ. Deadрѣпта дела сказвлѣ патріархвлѣ (вакантѣ) жиаінте, еарѣ дела тітрополітвлѣ прешединге спре стѣнга шедѣ челалдї архіпъсторї къдї петрекѣ жи Ст.-Петрѣврг, шї жи ачеенаш ордине вртезѣ архімандрїдї шї алтѣ авторітѣдї еклісіастіческѣ дѣпъ рапгвлѣ шї аниї дерегътюрї лорѣ. Ministrвлѣ тревілорѣ бесерічештѣ есте de

*) Adикъ че осевіре вреа чіпева съ факъ жицре протепторатѣ шї патропатѣ? Нїчѣ вѣлѣ протепторѣ нѣ е атѣтѣ de симплѣ орѣ пеінтересатѣ, ка съдї нѣ дї чѣрѣ съвѣпере пептѣ аиърареа че дї dz, шї орѣ каре патропатѣ чере асеменеа о съвѣпере а иаістввлѣ съвѣ, а орфансѣлѣ тінореа вѣтврѣ таїторѣ. Nota tr.

Фаџъ. Ачеста нѣ аре вотѣ, тревіле жиѣ ле пропвѣ елѣ шї дѣ інформаціонеа червте. Жи саладе шедингъ стѣ шї о масъ центрѣ проквраторвлѣ челѣ таре, кае аквтѣ есте цеперал-adізантвлѣ крѣзваѣ Протасоф. Ачеста че є фрептѣ, нѣ аре пеміжлоітѣ ла съвѣтвіріе сънтвлѣ сіподѣ; чи елѣ окупъ аколо вѣлѣ постѣ, о пъсціонеа, асеменеа челеїа че о авеа тріснї попорвлѣ ла Романѣ жи Сенатѣ; атѣта пътai, къ елѣ есте трівѣлѣ Царвлѣ шї аре фрептвлѣ de a пътѣ Veto (опрескѣ) жицъ таї пайнте de че ар вені трѣба ка жиши Царвлѣ съ арпиче veto ла тїжлокѣ. Капонеле проіентате de кътѣрѣ cinodѣ се пропвѣ проквраторвлѣ, каре de кѣтва афль а фі консвѣтѣрѣ воіпдеї царвлѣ шї лецилорѣ, ле дѣ жицвѣйшаре. Нѣтai дѣнь ачеста хотържріе сіподвлѣ се съвѣпѣ таї департе ла черчетареа Сенатвлѣ (Жицвѣтескѣ mірѣпѣ); дѣпъ че с'а фъкѣтѣ шї ачеста, апої се свиштерпѣ жицвѣтатвлѣ спре санкціоне. —

Жи сіподвлѣ с'а съвѣтвлѣ бесеріческѣ алѣ патріархвлѣ din Константіополе, дѣпъ алѣ кърѣт modelѣ с'а органісатѣ с. ф. cinodѣ русескѣ, патріархвлѣ фіреште къ є прешединге, din ачелаш жиѣ ліпеште проквраторвлѣ прітарѣ шї тіністрвлѣ бесеріческѣ din Rscia. Скопвлѣ жиѣ шї сілінда гїверпіловѣ русескѣ есте, ка шї аколо съ вѣрѣ вѣлѣ проквраторѣ съпремѣ русескѣ, каре дѣпъ жицвѣтата съвѣтвірілорѣ шї а хотържрілорѣ съ ле санкціонеа, с'а съ ле денеце санкціонеа. Вѣлѣ асеменеа трівѣлѣ русескѣ токта de п'ар шї авеа фрептѣ de активітате реквноскѣтѣ пе Фаџъ, тотвѣ пътai пріп пресіонца са жи сіподвлѣ патріархвлѣ din „Даріград“ с'ар вѣквра de чеа таї таре жицвѣтатвлѣ. De вѣлѣ къвта жиѣ віне, скопвлѣ ачеста тарде тѣлѣтѣ таї департе, ка адикъ патріархвлѣ din Константіополе шї къ елѣ тѣтѣ авторітѣдїе бесерічештѣ съ се делътвре къ totvle шї тѣтѣ потестатеа бесеріческѣ асвра с. ф. жицвѣтатѣ бесеріческѣ съ се трагъ шї съ се кончентреа жи Ст.-Петрѣврг. Нѣтai гречії, чи жицъ шї Благарії, Moldavo-Ромънї, Сърбї, Арменї шї Босніачї къдї се дїнѣ de рітвлѣ ръсърітепѣ ар вѣdea деавалѣтa съвѣ прокваторатвлѣ русескѣ; ачелаш с'ар жицвѣтатѣ фортѣ кважидї шї неапъратѣ жицъ шї престе крептії греко-ръсърітепї de дїферітѣ падіоналітѣдї din алгѣ Статврї, еарѣ къндї ва фі жицвѣтатѣ віне, атѣпї се ва льдї шї престе челалдї крептії (de алтѣ конфесіонї) локвїторѣ жи Тарчіа. Аїчѣ прокваторатвлѣ ар афла окасіоне нѣа съ факъ изчерпї de таре ішпортаандъ.

Патріархатвљ дись din Константіополе пе
жнчетвлѣ ар діспъреа къ тогвлѣ ші попітіеа гре-
ческъ жи ръсъртѣ, кареа пъть актѣ авеа о пъ-
седіоне de маре дисемпътате ші пеатърпать, ар
декъдѣ ла о старе фбрте свордінатъ. Еать жи-
трѣ ачеста требве съ се кавте адевъратвлѣ темеїв,
пептрвче адреселе de тълщьтіе din партеа патрі-
архатвлѣ кътъ Свтапвлѣ аѣ фостѣ ашea кълдз-
рбсе. Протепторатвлѣ рѣсескъ жи Константіополе
афаръ de тврчі афль пе чеї ферыіпдї контрапрѣ
жпши архіпъсторї бесерічей греченії. —

Шпнъ аїчі артіквлвлѣ din O.-D.-II.

Аквтѣ жись віне о жицрвъчнє серіосъ : пъ-
жтва пъреріле ші препъсріле date пе фадъ жи
ачестѣ зівралѣ de Biens ар фі пътai партіквларе
але лві, сѣ ю ачеланіи съптѣ пътргіте пії de пъвлі-
квлѣ челѣ маре европеї. Орї каре кртъреште
опініонеа пъвлікъ европеї пе тотъ лвареа амінте,
ва фі сілтѣ а търтврісі, къ жицрѣ адевърѣ таї
тотъ Европа апсѣнъ католікъ ші протестантъ
есте вътргпсь de ачелѣ препъсв, квтѣа Рѣсіа ар
фі десерпінать а пъне тъна пе тоте церіле твр-
чештї пріп тіжлочіреа протепторатвлѣ реленіосъ.
Нътai есте пії о реторікѣ жи старе de a десрѣдъ-
чіна опініонеа ачеста din тінділе апсепнілорѣ. Ші
маї десерпінѣ дешешеле лві Neculorde, квтѣ ші
тълдіонеа артіквлілорѣ „Zivralvle de Франк-
Фбртѣ“, каре стъ, преквтѣ штігтѣ есге, жи сол-
двлѣ Rѣsіe, жи локѣ де а слъві пъреріле, леаѣ таї
житърітѣ кіарѣ престе аштептареа жи ачес-
лора, пе карї жи dore пептрвче Европа апсѣнъ
съ аївъ о кредінду атътѣ de сіпісгрѣ ші фаталь
деспре планзріле Rѣsіe. Ачестъ жицрвъчнє есте
къ атътѣ таї въртосѣ de дисемпнать, къ кътѣ се
афль таї тълдї бтепї лвтіондї, карї жи квтѣ
изратѣ се дифіорѣ de idea паплавіствлѣ рѣ-
сескѣ, тогѣодать жись пъ се потѣ сквтвра de а-
чеса кредінду, къ Европа ші Asia тогѣ пъ ва скъша
де елѣ таї кврпнѣ опї таї тързї. Еарь жи ръ-
съртѣ din тоте попоръле пътai гречї фавѣ о есч-
піоне фбрте апргѣ жи прівінда ачеста. Еї, пре-
квтѣ оссервасеръшѣ ші алѣ датъ, пе лъпгъ че
съптѣ папіоналіштї дифількърадї ші пътерошї, апої
ші ръспінрѣ дела сіне опї че планѣ de жицрвпаре
къ славї къ о тврфі, пе каре, требве съ рек-
піонетѣ, къ пъ о таї аре пії впѣ попорѣ din
ръсъртѣ.

Аїчі ші токта аїчі ар фі а се черчета, дѣкъ
жи адевърѣ аре лвтіа европеї вроо казѣ ји-
стѣдатель de a се теме аша тътѣ de пропшіріле

Rѣsіe жицрѣ жицрелесвлѣ паплавістікѣ сѣ ю пъ? Аѣ
пъ аѣ датѣ французї челе таї ръсвпътore dovezї,
къ орї къндѣ аѣ датѣ еї ші пътai еї фадъ къ „Жи-
фікошателе“ армате рѣсештї пе кътпїле Европеї,
тогѣдѣа пе аѣ сферпматѣ астфелїв, жикутѣ
пътai рътъшіе аѣ скъпатѣ дінтржпсле? Аѣ пъ
заре кътпліта флотъ а Британіе налеа дескісъ френтѣ
кътъ Ст.-Петрсврѣ пе о маре пайнте пе зіде
пімінї пъї поге ста жи дрѣтвлѣ еї? Аѣ пъ се потѣ
аліа таї твлте пътери спре totala ре'пфрѣпаре а
Rѣsіe? Аѣ пъ жиши тврчї, пърсіцї de тотъ Ев-
ропа пъ пътai, чи жиши ші пріопідї пії зіцісїдї,
слъвідї къ тогвлѣ жи вътая тарінъ дела Наварін
(1827) аѣ фостѣ жи старе тогви а зінѣ дої аї
жицрвѣ ръсъбовїлѣ къ Ршії? Апої дарѣ пептрвче
съї стеа Rѣsіe пріп пътіону а жицрла респектѣ
Европеї? — Казѣ жись а темері de пропшіріле
заче таї твлтѣ жицрарѣ декътѣ жи жицрши Rѣsіa
ші азтме: жи пекврмателе тішкърї революціонаріе
din статвріле европене, каре оквпъ пе гзверніе
zioa ші піттеа фбръ пії впѣ ростѣ ші одихнъ; а-
пої жи вітрега тратаре че авсерь чеї de лецеа
ръсъртѣпъ жи алте статврї таї въртосѣ пътъ ла
а. 1848. Дечі пептрвка съ пъ жицрідемѣ преа de-
парте ачестъ матерія делікатъ, жикутѣ пътai
зікъндѣ къ, жицрѣдѣ каселе, ворѣ жицрета ші
житъріле лорѣ. — — —

ЛІТЕРАРѢ.

Бпѣ върватѣ рошънѣ фбръ претенціоне de
авторѣ, де поетѣ саї тъкарѣ літератѣ лвкрэзъ таї
de твлтѣ жи віа чеа інгратъ а літератврї постре.
Жицрѣ лвкрѣрїле сале едате ла лвтіон къ про-
пійле спесе зна къ атжтѣ е таї demп de аттеп-
ціоне чітіторілорѣ пострї, къ кжтѣ ea се сокоті
дествлѣ de дисемпнаверъ спре а се традиче парте
ші жи літва чеа квтъ а цертапвлѣ. Ренемітвл
літератѣ Dr. Швлер фѣ ачела, каре къ перспіака-
татае чел dictiоне възѣ de кжтѣ предѣ есте пеп-
трѣ впѣ попорѣ колледжіоне de проверврї саї „Повестеа
Ворбѣ“ а D. Anton Papp пе есте ворва. Жиаде-
върѣ пътai ачела поте пебъга жи сѣмъ о атаре
карте, каре пъ квноште історія чівілізъціонеі нѣм-
зії отепескѣ ші кътъ філософіе заче пептрѣ впѣ
попорѣ жи провервріле сале.

Провервріле D. Papp аѣ ешітѣ пъпъ аквт жи-
трѣ пърдї. Ної жикутѣ пе ва іерта дігвстіа фой
вомѣ фаче чітіторілорѣ квноште таї твлте din
ачесте проверврї ші пе кътѣ впѣ жи вомѣ еспліка

къде къте о параболъ са във вът ли зиче авторът,
къде къте о повесте а ворвей.

Лицепетвъ тай липтигъ въ провербие че привескъ да:

Можици.

Ничъ салчия помът, пічъ можикъ отъ.

Ничъ талпа касеи черкъ де въте, пічъ можикъ отъ
de фрвте.

Рада сълвакъ нъ се донесничесте.

Не поркъ нъл фачъ съ веа апъ дин феделешъ.
Иасереа днпъ че се къпосте? — днпъ кънтекъ
Можикъ днпъ че се къпосте? — днпъ ворвъ; иъ
Е політікоэ на гардзялъ, дндъ жспбъ овразъ,
Нъл къпосте липгъл пасвлъ.

De зnde пітів чіовапъ, че е шофранвл,

Отъл не слвцітъ е ка лемнъл печоплітъ,

Лицъ тръпешите ворва ка чомагъ.

Нъ те въга ли търждъе къ те тъпълъ порчъ.

Днппезъ съ те пъзесъ de ціганъл търчітъ ші de
можикъ*) гречітъ.

Дзеъ съ те фересъ де вътае чересъ, де врцъ
Лицперътесъ ші de пъра можічесъ.

Есплікъцівна зікале дин вртъ пріптр'о повесте а ворвей.

Бнъ лицператъ преа къ тінте рвціле кънд лицъ фъчеа
Не лъргъ алте къвінте ші ачесте ел зічевъ:

Днппезъ съ пъзесъ

Не тотъ фіпца крештіпесъ

De вътала чеа чересъ

De врцъ лицперътесъ

Ші de пъра можічесъ.

Фіблъ съвъ че тогд'авна ла рвцъ къ ел пвсъ ера,

Тоте ле зічевъ, дар вна нъл пльчевъ, ли супъра.

Нъл веніа съ се стересъ, съ зікъ ачестъ къвінть:

,Ші de пъра можічесъ сълъ пъзесъ чеа преа
сфынгъ.“

Зікъндъ че пвтере аре въл можикъ простъ пътъръ,
Бнъя лицператъ таре пріп нжре сълъ факъ ревъ?

Лицператъ дѣкъ веде, къ пвлъ піте твіа,

Сълъ факъ не еа а креде чеса че 'л повъзіа,

Гндингъсе фъкъ планъ, зікъндъ: воіа сълъ педесъ,

Ші кънъ 'нграв не ціганъл потковаръ 'тпъръ-
тесъ,

Кърса дин лицператъ атпчъ днптр'п фойшоръ,

Къзгесъ ші 'л тарисе копілъл сълъ чеа тікшоръ;

Лицператъ ли тайъ ка кърдъл цігълесъ
Съ се сколе, съ dea жалъ de фіблъ лицперътесъ,

Къ довезі с'адскъ пъръ оръ към вор піт тай вржт:
Къ ел de съе лицперътесъ въ зіле ла оторжтъ.
Дечъ лицперътесъ не копілъ потковаръ 'тпърътесъ
Рідікъ довезі, адвче totъ сълашъл цігълесъ;
Да ѡ жалъ кътре лицператъ, къ жврътітъ пърътъ;
Къ ла лицперътесъ не копілъ, фечоръ лицперътесъ.
Лицператъ лицперътесъ не фіблъ сълъ діванъ.
Довезіле факъ съ крэзъ къ атпърътесъ не ціганъ.
Дрепт ачееа лицператъ къар сінгъръ а хотържтъ:
Сълъ dea, сълъ айъ ціганъ 'л локъл чеа оторжтъ.
Анадар фъръ воіа фечоръ de лицператъ
А треъйт съ се дакъ, татъ сълъ прекът 'л а датъ.
Еар лицператъ ли парте не потковаръ кінътъндъ
Ли дъ стражникъ порвпкъ центръ фіблъ сълъ зікъндъ:
Лицъ порвпчесъ, ка днбать към те неф двче къ ел,
Сълъ лицврачъ ли хайне рвпте, съ пвт крдъ ли
вр'п фел,

Ші сълъ пвт ла фой съ съфле токта ка не вп ціганъ,
Къндъ веzi къ пв те аскълъ, лицгрозените 'л дин чокапъ,
Ші къ прафторіца здъ тай adece сълъ ловенітъ,
Дъ ли ел пвтai пвзешите зnde ва съ пвт слвтестъ;
Къ воіа центръ о грешалъ ли асфелъ сълъ пе-
десескъ.

Декът към зік тв аскълъ челе че'ді порвпчесъ.
Дечъ дакъндъсе ціганъл ка порвпка ли армат,
Ле а братъ тоте лицокта ка фічоръ de лицператъ.
Ли лицвракъ ли піште сдренде ка не о слвтъ
de ціганъ.

Негре 'л кървп тъвъліте, de пв фъчеа пічъ вп ванъ;
Ли пвсе ла фой съ съфле, ші къ варосъл съ dea,
De пв пвтеа, вай de джесъ! ка прафторіца 'л ловеа.
Декът орі стропіа фокъл ка джеса ли атіпчесъ,
Ші овразъл, пасвлъ, гвра ли зтплеа ші дъ тъпчесъ.
Педеселе асте тоте треввіндъ съ ла съфършітъ,
Днпъ треъ зіле лицператъ іерть не фіблъ грешітъ.
Ші трітіндъ ли адсе еар ка чіпстє ла палатъ,
Спълат ші лицвръкат віне ка вп фечор de лицператъ.
Апоі сера лицператъ тергъндъ съ се роце ер,
А ростіт ка тай пайлте ачеле 'ші къвінте къаръ.
Фіблъ сълъ че лицперебъ ста 'пцепвпкът пре пътътъ,
Zice: Татъ! тай ва ънкъ съ зічъ ті ачест къвінть:

„Днппезъ съптул съ пе пъзесъ“

Ші de прафторіца цігълесъ“

Атпчъ лицператъ ли сине de ворвеле авт ржъндъ

Ші іспръвіндъ рвгъчівна плеクъ 'л кътаръ зікъндъ:

Отъл пвпъ пв пътінчесте пв се 'пвадъ. Ші
Пвпъ пв дъ ка напъл de прагъ de есъ, пв

bede пе ъл de жоеъ; чі
Томіа къндъ дъ къдітъ de осъ.“

*) Ка ші de ротъчъ, лицврътъ сълъ сървітъ

ПОЕЗИА ПОПОРАЛЬ А РОМЪНІЛОРѢ.

(Дніпъ че жтпъртъшірътъ вро кътева поесії попъларе din валаделе D. Васілів Александри, каре не фактъ опоре атътъ кв оїспевлѣ кътъ ші кв талентвлѣ поетікѣ, че аратъ еле жп ротъпъ, жтпъртъшітъ аквтъ пі прекввжтареа D. авторъ, каре сюзъ аша:)

„Ромъпъл въ пъскат поет!

Дпзестрат de патръ кв о жиківіре жналъ ші кв о інітъ сімдібрѣ, ел жші реварсъ тóте тай-пеле свфлетвлѣ жп телодій пльквте ші жп поезії імпровізате ... къчъ пв штіе ъпкъ пічъ а четі пічъ а скріе.

De'л твпчеште дорвл, de'л квпрінд веселія, de'л тінгнэзъ врео фаптъ търедъ, ел жші къпть дсреріле ші твдцетіріле; жші къпть іроїї дерій, ші астфел свфлетвлѣ лвѣ есте вп ісвор пефжршіт de двлче поезіе.

Nimik dap пв піоте фі таї інтересант декът а ствдія карактеръл ачестії попор жп квпрісъл къп-тічелор лвї, къчъ еле квпрінд тóте порпіреле патр-реї сале ші тóте розеле цепівлїт сеў.

Которії непредзвіте de сімдірі двіоасе, de ідеї жпалте, de потідї історіче, de крезърі суперсті-ціоасе, de овічейрі веку, ші таї алес de фртседі оріцінале фъръ сеатъп жп літератвріле стрыіне. поезіїле попорале алкътвіск о авере національ вредникъ de а фі скось ла лвтінь, ка вп тітъ веочілік de глоріе пептру паціа Ромъпъ.

Ачесте поезії се жпарт жп треї класе de осесітє:

1. Къптиче вътржпешті саў Баладе.
2. Doїne.
3. Хоре.

Баладеле сюзъ тічъ поемврі асвпра житъм-плърілор історіче ші асвпра фаптелор търеде.

Doїнеле квпрінд тóте къптичеле de дорвл, de ізбіре ші de дсрере.

Хорелесвпкъптичеле de веселіе але попорълї.

Не льпгъ ачесте се таї афлъ ші впеле къп-тиче пвтіте Коліnde, каре аз вп карактер релі-ціос, преквт: Naщтюреа лвї Христос; Флоріле дале; Плагвл щча.

Тóте ачесте поезії, фъръ датъ сігвръ ші фъръ name de авторъ, аз оріціналітатае лор деосесітъ ші сюзъ асвпсе de веакврі жптречі, ка піште петре

сквтпе, жп сінзъ попорълї. Деچъ е de съвпть даторіє зле кътва ші але фері de поеазъ тітп-рілор ші а вітърій.

Даторія ачеста ам черкат съ о жпдепліпеск! Ажітstat de кътева персоне ші таї кв сімъ de Da. Алекс Рессо, ам адзнат о таре парте din поезіїле попорале, ші аквт севіршінд жпдрептареа ші о-ржпдвлала лор, ле лвківѣ патріе теле ка чеа таї дреантъ авре а еї.

B. Александри.

БЛЕСТЕМХЛ.

Пе чел deal, пе чел колпік
Трече-о прпкъ ш'зи воінік.

Воінікѣ тэрце хазлінд;

Ші твргвдї петеziнд;

Еар прпквда сасніонд;

Ші din гвръ-ана зікънд:

„— Іемъ, въдідъ, къларе

„Къ пв таї пот de пічоаре!

„Дртвтї греў ші сгрпцукрос..

„Нзтаї пот тэрце не жос!

„— Её те-аш лва ввкрос,

„Дар ті е твргвдї тітітел,

„Жп пічоаре супцірел;

„Мвргві тік ші дртвтї греў!

„Деавеа двче твпвл тэв...

„Твпвл кв пъкателе

„Міжлокъл кв артеле!

„— Нз'дї е тіль ші пъкат!

„Дела пъріндї таї лват,

„Жп руї кодрі таї въгат!

„Даоар Domъz Dвтпзез

„Съ фіе пе гъндвл тэв!

„Съ те двчъ, въдідъ, двчъ,

„Пъп жп піка ров ла Тсрч,

„Къ пічоареле 'п ввтвч!

„Ші кв врадделе 'п кътваш!

„Съ те-ажвлгъ дорвл тэв

„Бнде-а фі дртвтї таї греў!

„Се те бать жалеа таїа

„Бнде-а фі калеа таїа греа!

„Мвргві тъѣ съ потікеаскъ,

„Жп крештет съ те тръптеаскъ!

„Мъна дреантъ съ'дї склітеаскъ;

„Мжна стжпгъ

„Съ ці-о фржпгъ!

„Съ ціл дхрлоцї кв dingї,

„Съ ті те плжпгъ пъріндї!

„Съ те 'пкорі de поъ орї,

„Ші съ фачі поъ фічорї;

„Съ те таї жпкорі одатъ

„Ші съ фачі пвтai о фатъ

„Ка съ'дї каре, кѣ-о скъфідъ,

„Апъ твльвре 'п темпідъ!... B. A.